

dom knezoškofa Slomškega. Na dalje, spominek z prekrasno podobo rajnega na cink-plošči, namenjen farnej cerkvi sv. Martina na Ponkvi, je lepo izdelan ter se je te dni iz Gradca poslal župniku in slavno znanemu pisatelju slovenskemu č. g. Dav. Trstenjaku, kojega je ožji odbor poprosil, da ga na primernem prostoru v cerkvi vzdadi da. Tudi glavni spominek za stolno cerkvo v Mariboru se izdeluje. G. Zajc v Ljubljani je namreč ožjemu odboru predložil 3 velike glave iz gipsa, v katerih vseh je bil rajni Slomšek jako dobro zadet. Vsled tega se je g. Zajcu naročilo, naj začne izdelovati Slomškovo veliko podobo iz kararskega marmorja za 2000 fl. Slavni g. dr. Bleiweis v Ljubljani je blagodušno sprejel posredovanje. Podobi primerno okvirje v gotiškem slogu izdeluje za 2500 fl. g. Schulz v Gradcu in sicer iz lepega marmorja, namoljenega v Griseigmagni v Istriji. Ostali denar se bo porabil v podporo izdavanju Slomškovih spisov, kojih drugi zvezek, obsegajoči: Basni, prilike in povesti, bo do novega leta za natis priredil č. g. Lendovšek v Ptujju. Na izdavanje 2. zvezka vendar se more resno misliti le tedaj, kedar bo 1. zvezka, t. j. pesmi toliko iztisov prodanih, da bodo tiskovni in drugi stroški, kakih 920 fl., pokriti. Zato prosimo čestitelje rajnega Slomškega, naj kupujejo njegove pesmi, izdane po g. Lendovšku, in tako pripomagajo k nadaljnjemu izdavanju njegovih spisov!

Šolske sestre na Štajerskem.

III. Preobleka prvih „šol. sester.“
Zdelo se nam je potrebno nekoliko obširneše govoriti zastran ustave in notranjega življenja „šol. sester“, da se iz tega ležej spozna njih stališče v razmeri do zunanjega sveta, in duh, ki vlada med njimi. Omenjeno je bilo, da je dovoljenje za upeljanje „šol. sester“ v Gradcu dano bilo 29. novembra 1842. Vendar djansko in popolnem še niso zamogle pobožne učiteljice o tem času samostanskega življenja začeti. Bile so premnogo obložene s skrbijo za otroke, zraven tega pa je bilo treba, da se poslojje nekoliko predrugači: morale so se tudi pobožne device še bolj soznaniti s samostanskim življenjem. Nevtrudljivi vladika Zängerle so poklicali v ta namen 2 „šol. sestri“ iz Tirolskega, kateri bi jih naj o navadah in običajih samostanskih poučili. Ko je bilo vse pripravljeno za novo družbo, bližal se je čas, da sprejmejo tudi obleko, ki jo nosijo šol. sestre. Nastopile so šolske počitnice in s tem je bila dana priložnost k tej slovesnosti; 29. november l. 1843 bil je odločen za preoblečenje.

Ker še nove „sestre“ niso imele svoje kapele, so jim pripravile „usmiljene sestre“ svojo lepo hišico božjo za ta slovesen trenutek. Šestim devicam je bila sreča dana, oblačilo sprejeti. Prva je bila prednica Antonija Lampl, ki je zadobila samostansko ime: Franciška; 2. Romana Poš, iz rodbine mil. kneza in škofa koroškega Wierja; 3.

Filipina Lampl; 4. Begherd Serafina; 5. Mihaela Švare; 6. Stiber Amalija. Takrat je bilo že tudi več kandidatinj, med njimi tudi sedanja matprednica v Mariboru, preč. Margarita Puber. Milostljivi škof Zängerle so brali tiho sv. mešo. Mnogo gospa in gospodov je bilo navzočih, med njimi tudi cesarski namestnik grof Wickenburg. Med sv. mešo so prejele device sv. obhajilo. Po dokončani službi božji se vsadejo višji pastir s škofovsko kapo na glavi pred altarjem ter vprašajo device po njih želji. Ko one odgovorijo, da so namenjene in pripravljene živeti po pravilih „tretjega reda“ sv. Franciška v duhovski družbi, tam Bogu služiti in mladino podučevati, jim vladika v prelepi besedi razloži imenitost te odločitve, pa tudi dolžnosti, ki jih prevzamejo. Otroci njim bodo izročeni, o katerih Kristus govori: „Glejte, da ne zaničujete kterega izmed njih. Kdorkoli sprejme enega takošnjega otroka v mojem imenu, ta mene sprejme.“ Naj sledijo sv. Franciška, kterega duhovne hčeri so postale, da bodo zamogle ž njim reči: „Moj Bog, in moje vse!“

Še enkrat jih visoki pastir vprašajo: če hočejo pri svojem naprejšetju ostati. Ko vse na to vprašanje odločno pritrdijo, so bila pripravljena oblačila blagoslovljena in jim oblečena s pomočjo neke pobožne gospe, ki je bila kot mati novih hčeri sv. Franciška pri tej slovesnosti navzoča. Po dokončanem preoblečenju pokleknejo vse device z gorečo svečo in z „martro božjo“ pred altar, in molijo z navzočimi duhovniki genljivo cerkveno molitvico „Regnum mundi“. Vsaka je potem dobila novo samostansko ime. Kanonik preč. gosp. Jožef Praš preberejo dovolilno pismo, da so „šol. sestre“ postavno upeljane. Genljiva slovesna pobožnost je bila sklenjena s „Te Deum laudamus.“
(Dalje prih.)

Gospodarske stvari.

O potrebni stelji nekaj.

M. Stelja je toliko boljša, kolikor več gnojnice zamore v se vzeti. Velikost moči, vodo vsesavati, je pri raznih snovih, ki se za nastiljanje rabijo, različna. Mnogovrstne poskušnje in preiskave so pokazale, da ima polesni mah med vsemi sortami raznega nasteljiva največjo zmožnost vodo vsesavati. Mahu sledijo potem po vrsti žitna slama, bukovno listje, praprot, smrekovo, borovo šilovje in slednjič vresje. Mah zamore tedaj več gnojnice popiti in v sebi obdržati, kakor slama. Najbliže pride potem listje in praprot, manj vrednosti imajo v tem oziru smrekovo in borovo šilovje in na zadnjem mestu stoji še le vresje. Listje pa je tudi v tem oziru za slamo, da daje le bolj krzel gnoj, t. j., da postane gnoj, ako se samo čisto listje nastilja, trd, kepast, nareja bolj kislo prst in le počasi trohni in prhni. Listje bi se tedaj le smelo v sili kot nadomestek za slamo kot stolja

rabiti. Le takrat daje tudi listnata nastelj dober in skozi in skozi zadostiven gnoj, ako se mu zadosti dobre in prstovite zemlje primešava, da tako iz te zmesi močen in dober kompost postane.

Gnojivna vrednost, t. j. vrednost, ki jo razna nasteljiva kot nadomestek onih snovi imajo, ktere so se po poljedelskih pridelkih zemlji odtegnile, je odvisna od tega, koliko imajo redivnih tvarin v sebi, kterih se pridelovane rastline najbolj živé. Pri določevanju gnojivne vrednosti raznih gnojil se mora le na redkejšé in ravno zato vrednejše njihove delke ozir jemati: na gnojilec, kali in fosforovo kislino. Po natančnih preiskavah o sestavi raznih gnojil so se sledeče imenitne prikazni proizvedele: 1. Mahova stelja, čista in s šilovjem pomešana, ima za kmetovalca brez ugovora večjo vrednost, nego jo ima listnata nastelj. 2. Mahova nastelj ima celó večjo poljedeljsko vrednost od slame, za katero še listnata nastelj stopi nazaj. Mahova nastelj pa po gnojilec in fosforovi kislini slamo celo presega ali njej je vsaj jednaka. 3. Na imenitnih mineraličnih redivnih tvarinah, na kaliju, fosforovi kislini, je vsa polesna stelja prav revna in je za kmetovalstvo o tem oziru skoraj brez vse vrednosti. Slama in mah si stopita o tem oziru precej blizu. Mnogo manj vrednosti ima listnata nastelj, najmanj pa čisto šilovje. Kako brez vse pomene da so mineralične tvarine v polesni stelji, se pač lahko iz sledečih številk sprevidi: Da se 100 kilogr. kalija na polje spravi, se potrebuje blizu 300 kilogr. trikrat koncentriranega Stassfurtskega kalijevega gnoja, t. j. najmočnejšega gnoja, ali 1000 kilogr. listovega pepela ali 1600 kilogr. pepela iz šilovja, ali 11.200 kilogr. suhe ržene slame, ali 18.000 kilogr. suhega polesnega mahu, ali 33.000 kilogr. suhega bukovega ali hrastovega listja, ali 62.000 kilogr. suhega smerekovega, ali 66.000 kilogr. suhega borovega šilovja. Na dalje, da se 100 kilogr. fosforove kisline na polje spravi, treba je blizu 400—500 kilogr. koščene moke, ali pa 31.800 kilogr. suhega listja, ali 33.700 kilogr. suhega polesnega mahu, ali 41.600 kilogr. suhe ržene slame, ali 46.600 kilogr. suhega smerekovega ali 86.100 borovega šilovja. Ako se še duina delavcev in sploh stroški za dobivanje in spravlanje polesne stelje vštévajo, tako se sme reči, da je polesna nastelj dragša, kakor je po mineraličnih tvarinah, ki jih ima v sebi, vredna; še celó takrat, če se v lesu brezplačno grabiti sme. Kali in fosforova kislina se da z veliko večjim pridom po umetnih gnojilih, kakor s polesno nasteljo nadomestiti. Gledé tedaj na to okoliščino in na neprecenljivo imenitnost, ktero ima za gozd in prirastek lesa pozemna odeja, se pač ne da opravičiti ravnanje, po kterem se gozdu to odteguje, kar si je z težavo pridobil, da se z njim potem polje le za silo gnoji. Dokazano je, da pri navadnem kmetovanju z revnim gnojem iz polesne stelje polje, gozd in travniki rakovo pot hodijo. Zato je malokteri kmetovalec najti,

ki bi z polesno steljo svoje razmere izdatno boljše. Nasproti pa je vedno znamenje rastočega blagostanja, ako se kmetovalci od polesne stelje neodvisne naredé.

Praktično prav porabno in dobro sredstvo, potrebo polesno stelje kolikor mogoče pomanjšati, je poraba prstenege nasteljiva. Naj se toraj v ta namen pod v hlevu nekoliko nagnjen naredi in brž za živalimi okoli 60 centimetrov široki in primerno globoki odvodivni žlebovi naredé, da živinski gnoj ali v žlebe ali vsaj blizu za njimi pada, od koder se potem lahko v žleb potegne. Precej prostoren žleb se napolni z rahlo prstjo, še bolj pa s šotivnim drobirjem, ki hitro tekoče živalske izločke na se potegne. Potem je treba le nekaj malega slame nasteljati in nastelj se, dokler je še suha, vsakokrat zjutra proti prednjemu koncu živali potegne, zvečer pa zopet pod žival razgrne. Ko stelja ni več pripravna, živini zadosti suho in mehko ležišče po noči dajati, se s prstjo, ki se je že med tem živalskih izločkov do dobrega navzela in napila, pomeša in vse vkup iz hleva pospravi. Odpravljena prst in slama se z novo nadomesti. Kot daljno nasteljivo se zamore še porabiti, žaginje, močvirnate rastline, kakor: trstje, omelovje, praprot, vresje itd. Vsa ta nasteljiva pa se morajo, ako se hoče, da svoj namen, živini dobro ležišče podati in tekoče gnojne izločke v se vzeti, dosežejo, v suhem stanu nastiljati. Posebno je to pri prsteni nastelji, šotinem drobirju itd. potrebno. Sme se torej gotovo nasvetovati, da se že poleti o suhem vremenu za pripravo imenovanih tvarin in za njihovo shrambo na suhem prostoru skrbí, kjer jih dež ne more zmočiti.

Vrh tega naj si vsak kmetovalec jeseni napravi proračun o krmi in nastelji in naj se skrbno varuje več živine čez zimo za rejo puščati, kakor nje zamore pri varčni porabi gospodarskih svojih pomočkov dobro skozi zimo spraviti.

Zimska jabelka. 1. Gdanski robač (Lukas IV. 2 b) Danziger Kantapfel, tudi imenovan kalvilska rožarica, rudeča lukežnica, rudeči kardinal, rožni Heger, zimski rožček, rudeči ljubec itd. Sad je pravilne podobe in srednje velikosti. Lupina tenka, gladka in mastnata. Prava barva zelenkasto-rumena; na prisolnčni strani je sad s karmin-rudečimi progami naslikan. Na solcu izpostavljenem sadu oko ne zapazi prave barve. Meso je belkasto-rumeno in ima prijetno aromatičen malo vinsko-kiselnat okus. Diši malo, vendar prijetno. Sad zori po legi že okoli srede oktobra in trpi do decembra ali celo do januarja in je gospodarstven sad prve vrste, za namizen vendar druge vrste. Znamenite so na tem drevesu precej močno zaraščene na zdol viseče veje. Drevo donaša precej obilno lepega sadja, ako stoji v dobri zemlji.

Mnogoštevilna jabelka z enakim imenom kažejo, kako močno in daleč da je po svetu ova jabelčna sorta razširjena!

2. Landberška rajneta (Lukas VIII. 1. b) Landsberger Reinette. Precej velika, ploščasto-okrogla, včasih krogli podobna rajneta. Lupina je tenka in pri obležanem sadu gladka, s prva svitlo-zelena, pozneje blede-žolta z mnogimi rumenkastimi pikami naslikana; na prisolnčni strani rumenkasto-rudeča, ter progasta in zavmita. Precej trdo meso je belo in ima malo dišaven, vendar dober vinsko sladek okus. Sad zori novembra, trpi do januarja, in prenaša rano trganje prav dobro. Je kot cenljiva sorta za namizni in gospodarstveni sad priporočila vredna. Drevo je lepe pravilne rasti in donaša obilno sadu. To jabelko dobi lepo ravno deblo, kojemu nevihte ne škodijo lahko. Juri Žmavec.

Sejmovi. 2. novembra v Vitanju, v Straden-u; 3. novemb. v Pišecah.

Dopisi.

Iz Kostrivnice. (Še enkrat srenjski berič in — dolg nos). Naš dopis v „Gosp.“ zastran prismojenega streljanja pri farni cerkvi je srenjskega beriča hudo razjezil, kar je vsak pričakoval. Pa je tudi goropadna neumnost, z „štuki“ pri cerkvi streljati, ko ima obok (Gewölbe) naše farne cerkve devet velikih razpoklin, ktere se ve da po streljanju ne lezejo skupaj, ampak se še le širijo. Kdor tega ne verjame, pa naj pride v Kostrivnico gledat. Gotovo si je berič mislil, ko je dopis v roke dobil: po „cajtingah“ se mi je debelo dokazalo, da nimam nobene pravice do cerkve ali zdaj imam pravico do duhovske berne ali kolekture. Pred vsem je treba vedeti, da tukaj duhovniki nimajo pisane, ampak samo prostovoljno berno. Pošteni farmani radi dajajo, kedar kaj imajo; kedar nič ni, mora pa tako dobro biti. Letos je pri nas slabo leto. Pri vsem tem pa so farmani, za kar so očitne hvale vredni, skoraj po dobri letini pšenice dajali, akoravno so nje več kakor polovico manj od lanskega dobrega leta pridelali. Ker se je pa pšenična berna že zdavnaj skončala, je mislil berič, da ima pravico do moštne kolekture, ktera se je meseca oktobra pri nas pričela. V ta namen je v nedeljo 15. oktobra, kakor so ljudje povedali, na kamnu pred cerkvo, kder navadno oklicnje, strahovito divjal, da je vsak norc, ki duhovniku kaj da; da bo nosače prejemal in jih po pravici popraševal, po kateri smejo za duhovnike mošt pobirati? i. t. d. Toda beričevega vresa in ropotanja se vsak pameten človek ravno tako ustraši, kakor zajčjega tobotanja. To se je brž pokazalo. V farovž so začeli možki in ženske grozdje in sadje nositi, da bo imel kaplan celi mesec dosti jesti ter so povedali, kdaj se naj k njim po mošt pošlje, da ne bo nosač zastonj pota imel. Berič je dobil po tem takem že tisto nedeljo po radodarnosti farmanov dolg nos. Pa še strašnejši za beriča je

bil ojster meč in krvavi bič, kterega je kaplan in ptič Brglez že v svojem kljunu imel. Ta bič je cesarski dvorni dekret (Hofdekret) od 22. decembra 1787. V njem stoji črno na belem, da se živa duša v to vtikati ne sme, kar farmani svojemu dušnemu pastirju po svoji radodarnosti in ljubezni do duhovščine dajajo. Kaplan si je brž mislil: po tem cesarskem dekretu ima srenjski berič ali naj bo že kdor koli do duhovske prostovoljne berne ravno takošno oblast in pravico, kakor maček do klobase, in to tem manj, ker se po §§. 339, 344 in 345 občnega državnega zakona (Allg. bürgerl. Gesetzb.) nikomur s silo kaj vzeti ne sme, kar je njegovega. Kaplan prepíše cesarski dekret ter ga enemu svojih nosačev da. Berič in kaplanov nosač se srečata in nosač pokaže svojo pravico, po kateri se sme za duhovnike mošt pobirati; berič njo prebere, v žep vtakne in se pobere z dolgim nosom.

Postava od svitlega cesarja potrjena prepoveduje, da potepuhi in capini iz drugih krajev po fari in srenji beračiti in ljudi nadlegovati ne smejo. Pred par tedni je prišel takošen capin v neko hišo v Kostrivnici. Možkih ni bilo doma. Ženska mu ponudi kruha, kterega mnogokrat pri nas ljudje stradajo. Toda capin ni maral za njega, ampak je hotel Bog vé kaj vse imeti, in bi bil še morebiti žensko pretepal, ako bi se mu ne bila ustavljala. Takošne „lumpe“ in capine naj berič prejema, črez tiste ima pravico in oblast; duhovnike in njihove nosače pa naj za vselej čisto pri miru pusti! Če pa takošnih potepuhov in „lumpov“, kakor je tisti bil, prejemal in po „posu“ popraševal ne bo, ni vreden denarjev, ktere kot berič iz srenjske kase vleče.

Iz Ormuške okolice. (Letina — nova steza). Tigatev se je brzi po sv. Tereziji pri nas pričela. Glede kolikosti smo na slabem, ker nam je letošnji mraz (slana) trto močno poškodoval; gledé kakovosti smo pa na dobrem, zlasti, ker nam je gorko vreme v začetku oktobra dobro ugajalo. Govori se, da bo letošnje vino boljše od lanskega, zato pa tudi pričakujemo in upamo, da bo tudi dobro ceno dobilo, kar je zares želeli. Sadje se je slabo obneslo. Jabolke so sicer imele dobro ceno, toda ni se jako popraševalo po njih. Slive so imele slabo ceno, čemur se ni čuditi, ker „prebrisano“ ljudstvo pri nas iz Drave in Mure žganjico zajema. Poljščino (razve repe, ki pa je zlasti kasnejša precej slaba) bomo prihodnji teden popolnoma pospravili. Koruza je se precej dobro obnesla, enako tudi ajda. Krompir je slab; malo ga je in na večih krajih je nezdrav. — Cena zrnju je slaba. Otava je tudi pospravljena. Škoda, da je večina posestnikov s košo predolgo odlagala ter tako na deževno vreme zadela, ki jim je otavo deloma uničilo, deloma močno zblatilo. Ker tudi od drugod enaka poročila prihajajo, bomo za živino zopet pomanjkanja živeža trpeli. Sicer pa za letošnje leto o dobri letini ne moremo go-